

LIBRIS

We know
books

NELA BURCEA

CĂTĂLINA ȘERBAN

GEOGRAFIE
EUROPA, ROMÂNIA,
UNIUNEA EUROPEANĂ.
PROBLEME FUNDAMENTALE

clasa a XII-a



METEOR PRESS

Corector: Cătălina Simion
Tehnoredactor: Rodica Boacă
Copertă: arh. Daniel Munteanu

LBRIIS

We know
books

www.meteorpress.ro

© 2009, reeditare 2012 Toate drepturile asupra acestei ediții
sunt rezervate editurii **METEOR PRESS**.

Str. Bahluiului nr. 1, 011281, sector 1, București
C.P. 41-128
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro

ISBN: 978-973-728-378-8

CUPRINS

1. SPAȚIUL EUROPEAN ȘI SPAȚIUL ROMÂNESC	5
EUROPA	5
ROMÂNIA	7
2. RELIEFUL MAJOR AL EUROPEI	10
3. RELIEFUL ROMÂNIEI	20
4. CLIMA	35
EUROPA	35
ROMÂNIA	38
5. HIDROGRAFIA	41
EUROPA	41
ROMÂNIA	44
6. ÎNVELIȘUL BIOGEOGRAFIC	49
EUROPA	49
ROMÂNIA	52
7. RESURSELE NATURALE	54
EUROPA	54
ROMÂNIA	55
8. HARTA POLITICĂ A EUROPEI	57
ROMÂNIA, STAT AL EUROPEI	60
9. POPULAȚIA ȘI CARACTERISTICILE EI	
GEODEMOGRAFICE	62
EUROPA	62
ROMÂNIA	63
10. SISTEMUL DE ORAȘE AL EUROPEI	66

11. AGRICULTURA	72
EUROPA	72
ROMÂNIA	74
12. INDUSTRIA	77
EUROPA	77
ROMÂNIA	79
13. TURISMUL	84
EUROPA	84
ROMÂNIA	85
14. SISTEMELE DE TRANSPORT	87
EUROPA	87
ROMÂNIA	89
15. MEDIUL ÎNCONJURĂTOR ȘI PEISAJE	91
16. CARPAȚII	96
17. ȚĂRILE VECINE ROMÂNIEI. CARACTERIZARE GEOGRAFICĂ SUCCINTĂ	98
18. FORMAREA UNIUNII EUROPENE	106
19. STATELE UNIUNII EUROPENE	108

1. SPAȚIUL EUROPEAN ȘI SPAȚIUL ROMÂNESC

EUROPA

După suprafață – locul 6: 10 170 340 km² (7,05% din uscatul planetei);

După număr de locuitori – locul 3: 706 mil. locuitori în 2005, inclusiv partea europeană a Rusiei și a Turciei (12,5% din populația mondială).

Puncte extreme ale continentului european (fără insule):

N – 7°08' lat. N – Capul Nord (Norvegia);

S – 36° lat. S – Punta Marroqui (Spania); este situată în întregime în emisfera nordică; 4 000 km;

E – 67°30' long. E-NE Munților Ural (Rusia);

V – 9°34' long. V – Capul Roca (Portugalia); 5 000 km.

Vecinătăți:

N – Oceanul Arctic;

S – Marea Mediterană, Marea Neagră;

E – Munții Ural;

V – Oceanul Atlantic.

Peninsule: Scandinavia, Iutlanda, Kola (în N), Iberică, Italică, Balcanică, Crimeea (în S).

Insule importante:

Arhipelagul Britanic – insulele Marea Britanie, Irlanda, Hebride, Orkney etc.;

Clasa a XII-a

Arhipelagul Cicladelor – în Marea Egee;
 Arhipelagul Azore – în Oceanul Atlantic; 9 insule mari;
 Arhipelagul Madeira – în Marea Mediterană;
 Arhipelagul Canare – în Oceanul Atlantic, în lungul țărmului Africii:
 insulele Tenerife;

Insule din Marea Mediterană: Sicilia, Sardinia, Corsica, Cipru, Creta,
 Rhodos;

Insule din Marea Neagră: Sahalin, Șerpilor, Kefken.

Personalitatea continentului este pusă în evidență de:

- *contur festonat*: lungimea țărmurilor = 80 000 km;
- *relief complex*: altitudinea medie = 340 m, unități vechi (precambriene) alături de cele noi (neozoice și cuaternare);
- *climă*: predominant în zona temperată – climat subpolar în N, dincolo de Cercul Polar; climă favorabilă locuirii și unor activități economice multiple;
- *hidrografie*:
 - rețea de râuri cu repartiție neuniformă: cele mai mari sunt în NE și E; cu scurgere variabilă: debite mari au râurile din N și V și debite mici au râurile din S și SE;
 - număr mare de lacuri cu origine variată, dominante fiind cele glaciare (în N și în munții înalți), multe lacuri antropice, folosite ca: sursă energetică în munți, pentru irigații în E, pentru transport;
- *populație*: intens populat – densitatea medie de 71 loc./km², valoare de 1,5 ori mai mare decât cea mondială; locul 2, după Asia; a avut loc prima explozie demografică de pe Glob;
- *așezări*: multe aglomerații urbane; aici a avut loc prima explozie urbană de pe Glob; ponderea populației urbane este de peste 70% (cea mai ridicată dintre continente);

- leagăn al civilizațiilor străvechi (greacă/elenistică, romană, bizantină etc.) și al religiei creștine;
- leagănul a două dintre cele mai importante blocuri regionale: unul militar NATO (Tratatul Atlanticului de Nord – fondat în 1949) și altul economic CEE/UE (fondat în 1957);
- 46 de state: Rusia – cel mai mare ca populație și suprafață, Vaticanul – cel mai mic; state cu mare putere economică și influență strategică, politică, militară pe plan mondial: Germania, Franța, Marea Britanie ș.a.

ROMÂNIA

- este un stat de mărime mijlocie:
 - ca populație locul 10 (21 580 000 loc. în 2005, adică 3% din populația continentului);
 - ca suprafață locul 13 (238 391 km²).
- este situată în Europa Centrală, în S-E regiunii;
- este situată la intersecția paralelei de 45° lat. N (în mijlocul emisferei nordice) cu meridianul de 25° long. E.

Punctele extreme ale teritoriului României:

N – Horodiștea (48°15' lat. N);

S – Zimnicea (43°37' lat. N) – desfășurare pe cca 5° lat.;

V – Beba Veche (20°15' long. EN);

E – Sulina (29°41' long. E) – desfășurare pe cca 9° long.

Localizarea față de extremitățile continentului:

E – Munții Urali – 2 600 km

V – Oceanul Atlantic (Capul Roca) – 2 700 km

N – Oceanul Arctic (Capul Nord) – 2 800 km

S – Marea Mediterană (Insula Creta) – 1 000 km

Țări vecine:

NE – Republica Moldova;

N și SE (în lungul brațului Chilia) – Ucraina;

S – Bulgaria;

SV – Serbia;

NV – Ungaria;

SE – Marea Neagră.

Spațiul românesc corespunde interferenței:

- structurilor geologice și de relief ale Europei de Est cu cele din Europa Centrală;
- maselor de aer provenite din toate direcțiile;
- zonelor biopedogeografice (de V, E și centrală).

Personalitatea României este pusă în evidență de:

este țară carpatică:

- unitățile de relief (dealuri, câmpii) depind genetic și evolutiv de Carpați (din munți au provenit materialele din care sunt alcătuite);
- în Carpați se află obârșiile marilor artere hidrografice; râurile au dispunere divergentă spre regiunile exterioare Carpaților;
- Carpații determină etajarea climatică; reprezintă barieră în calea maselor de aer;
- Carpații determină etajarea biopedogeografică;
- Carpații au avut importanță în dezvoltarea vieții economice.

este țară dunăreană:

- Dunărea este o importantă axă a Europei pe direcție VE, face legătura dintre state (10);
- cale de navigație folosită din Antichitate de romani și mai târziu de puterile din Europa Centrală și de Vest (pentru schimburi economice, circulație, militar).

este țară pontică:

- lungimea litoralului românesc = 245 km (variază în funcție de procesele de acumulare sau eroziune).

România a participat la ambele conflagrații mondiale, din prima ieșind câștigătoare (formarea României Mari), din cea de-a doua, perdantă (Basarabia, N Bucovinei, Ținutul Herța fiind rupte din trupul țării); este membră NATO din 2004 și membru UE din 2007; are 42 de județe; are poziție geopolitică și strategică distinctă în spațiul european și mondial.

2. RELIEFUL MAJOR AL EUROPEI

Altitudine:

medie: 340 m;

maximă: 5 642 m (Vf. Elbrus – M-ții Caucaz), 4 810 m (Vf. Mont Blanc);

minimă: -28 m (C. Mării Caspice), Golful Zuider Zee -10, -23 m (Poldere – Olanda).

1. Trepte de relief:

- câmpii joase (28-200 m) – 57%
- câmpii înalte, podișuri și dealuri joase (200-500 m) – 27%
- podișuri și dealuri înalte, munți joși (500-1 000 m) – 10%
- munți cu altitudine > 1 000 m – 6%

Câmpiile și podișurile joase: în C și în E, munții și dealurile înalte: în NV, în partea centrală și S peninsular.

Relieful insulelor: munți alcătuiți din roci eruptive, șisturi cristaline, cu înălțimi sub 1 500 m; câmpiile sunt reduse.

2. Tipuri de relief:

• Glaciar

- *ghețarii de calotă* din pleistocen au acoperit Scandinavia, Marea Britanie, N Germaniei, Polonia, Rusia; au rezultat câmpii de eroziune, coline formate din morene, acumulări de nisip sau loess;
- *ghețarii montani* (la peste 1 800 m în munții din sistemul alpin) au creat circuri, văi glaciare, praguri, custuri.

Astăzi există ghețari în masivele de peste 3 000 m altitudine (zona temperată) și în insulele arctice.

• Fluvial

- văi fluviale cu lunci și terase;
- defilee: Dunării, Rhinului, Rhonului, Meusei.

• Petrografic

- *pe granituri:* vârfuri rotunjite și pante domoale (masivele hercinee și caledonice);
- *pe argile:* văi largi cu mlaștini (Câmpia Nord-Europeană), bad lands-uri (S Europei), alunecări de teren, curgeri de noroi;
- *pe nisipuri:* dune, fluviale și marine; câmpii de acumulare eoliene: Câmpia Danemarcei;
- *pe loess:* văi înguste (aspect de canioane), forme de tasare (Câmpia Est-Europeană, Câmpia Panonică), sufoziune (Valea Prutului);
- *pe calcare:* relief calcaros – platouri, abrupturi, canioane, chei (Masivul Central Francez, Alpii Dinarici); relief carstic: doline, polii, uvale, lapiezuri, avenuri, văi carstice, peșteri (Podișul Karst, Munții Pirinei, Munții Alpi-Höloch, Carpați, Alpii Dinarici);
- *pe gips:* Peștera Optimisticeskaia – Ucraina;
- *pe sare:* Peștera Meledic – Subcarpații Curburii.

• Structural

- strate orizontale: platouri structurale (Bazinul Parizian, Platforma Prebalcanică);
- strate monoclinale: cueste, văi structurale (Podișul Lorenei, S Angliei, Munții Jura Suabă);
- strate cutate: relief jurasian, subalpin, subcarpatic;
- strate faliatate: horsturi (Munții Vosgi, Munții Pădurea Neagră), grabene (Valea Rinului).

• Relief vulcanic

- conuri, cratere, platouri, vulcani islandezi, munți conici fără crater (Masivul Central Francez), maare – cratere rezultate din explozia gazelor și a apelor freatice (Regiunea Eiffel – Germania), vulcani izolați (Vezuviu, Etna – 3 340 m), lanțuri vulcanice (Vihorlat-Oaș-Călimani-Harghita).